

Numărul 23.

Oradea-mare 8/21 iunie 1903.

Anul XXXIX

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$ de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei

Poștașul dragosteii.

Comedie în trei tablouri.

(Urmare.)

Toader. Bine zici, — că asta n'a făcut-o cuconița până azi: să se ducă dumneaei pentru casa din fund.

Niculina. Și n'ai vădut cum e de gătită?

Toader. Pare-mi-se că domnu Mina își visează pe frunte coarnele alea de cerb din băcănie...

Niculina. Uite că dă mâna cu el...

Toader. Hm! cum i-o mai pupă dumnealui!...

Niculina (imitând.) Și cum se ploconese...

Toader. Na! că intră amândoi... Ei, ce mai vedem acuma!

Niculina. Mă Toadere, care-a mai venit pentru case, a dat vr'o hârtioară d'alea?

Toader (din ceru gurei zice că: nu.)

Niculina. Asta o fi mai boer, presemne...

Toader. O fi... că mirosiă bine... și par' că eră scos din cutie... de împoțonat ce-mi eră...

Niculina. Să știi că nu-i dă boeru casa...

Toader (ridând.) Fireșce...

Niculina. Iaca-i ies. Ia, te uită bine, Toadere: par' c'o duce de-a brațeta.

Toader. Ba-i chiar așa... Ei, lucru dracului...

Niculina. Oare n'o fi chiar boeru Dracu?

Toader. Ce dracu, fă?

Niculina. St... las' că știu eu ceva... și am să-ți spui și ție... dacă t'ei împacă cu mine...

Toader. Ia s'o plecăm d'aci...

Niculina. Du-ți tu ochii jos, că eu imi voi ține urechile sus... (Ies.)

Scena V.

Elodia, Cesar.

Elodia (la ușa din fund.) Te rog...

Cesar. După mata...

Elodia (intră zimbînd.) Mulțumesc...

Cesar (luându-i o mână și sărutându-i-o.) Eū am, dimpotrivă, a-ți mulțămî, doamnă, căci me faci neșpus de fericit...

Elodia. Mărturiseșce c'am făcut un pas îndrășnet, primejdios... (Își trage mâna.)

Cesar. Așă-l socoteșci mata primul pas către fericire?

Elodia (ședînd.) După un moment de revoltă, în urma unei brutalități din partea bărbatului meu... m'am gândit la poetul... și i-am scris... (Își sprijină capul de-o mână.)

Cesar. Suferi, nu-i așa, din pricina unui om care nu poate înțelege ce comoară i-a dat întempleră?...

Elodia. Sufer... și așa am cedat stăruitoarei dtale dorinți -

Cesar. Nu am cuvinte să mi esprim mulțămirea și recunoștința. Și nu e dorința aceea de rînd a unui om care ținteșce plăcerea... E dorința iubirei mele, puternică și neschimbată, care arde să fie împărtășită de-o iubire de fel... (Voeșce a-i luă mâna.)

Elodia (retrăgînd-o.) S'ar părea că e adevărat, din poeziile ce-mi dedici... din scrisorile ce-mi trimiți...

Cesar (imputător.) Numai s'ar părea? Pu! la îndoială un simțemînt inspirat de frumusețea și de însușirile dtale alese?

Elodia. Nu știu ce să zic: me tem de cuvinte... în chip instinctiv...

Cesar. Cu toate acestea este alt mijloc, decât prin cuvinte, a ne arată ce sperăm, ce voim, de ce ni-i dor?

Elodia. Adese ori inse nu și ceea ce ar trebui să îndeplinim...

Cesar. O îndeplinire atîrnă de înțelegerea a două inimî...

Elodia. Și când această înțelegere ar fi?

Cesar. Ar începe fericirea visată...

Elodia. Fericirea e, mai totdeauna, ceva foarte vag... de oare ce se pricepe în deosebite feluri...

Cesar. Cum o să se priceapă, între noi, decât prin iubire? O! crede-me, doamnă, adevărata fericire este numai în această pornire a două ființi, una către alta... Și e ceva preursit, de neînălțurat... Câte femei nu înțelneșce în calea lui, un bărbat; câți bărbați nu trec pe subț ochii unei femei? Și dacă privirile pentru o clipă li se opresc unele asupra altora, — sânt ca niște scântei care scîpesc și se sting... Inima nu tresare, căci de la ochi, la dînsa, nimic nu s'a pogorit. Într'o zi inse, pe neașteptate, privești... Și te simți înflorat... Fiorul trece de la ea la el: scântea și-a găsit locul: a scîlipit o secundă, a pierit, dar a aprins o flacăra... Preursirea s'a implinit: cele două ființi, nu se va putea să nu se iubească, nu se va putea să nu simtă plăcerea d'a trăi prin iubirea lor... — Așă s'a întemplat cu mine... de îndată ce, o întemplare care mi s'a făcut scun pă, m'a făcut să te ved... (trecînd lângă ea.) Pentru ce dar bănuiala să otrăvească floarea de cum imboboceșce? Pentru ce? Așă de reu să întimpinăm o fericire, care, nu de două ori trece pe lângă om? (Luând o mână și sărutându-i-o.) Terog, dragă Elodio... increde-te celui mai pasionat dar și celui mai statornic dintre cei ce iubosc... Mi-ai scris, mi-ai dat voe să te ved... dovadă că m'ai presimțit bun și iubitor; lasă-me să dovedesc și eu că sânt vrednic... dacă nu tocmai de iubirea, dar cel puțin de simpatia dtale... Îți sânt simpatice? Spune, draga mea Elodie...

Elodia (mișcată, îndepărtându-se puțin.) Poate...

Cesar. Poate... Eu cred că: da... Me lași să cred că: da? (Se apropie și voeșce s'o sărute.)

Elodia (ridicându-se repede, palpitând.) A! ce faci? (Împutător.) Prin surprindere?

Cesar (zimbînd.) De bună voe...

Elodia. De bună voe? nu încă... (Șade.) Pentru mine sărutarea nu e un „aperitiv“... ci un legămînt...

Cesar. Dar legămîntul îl voesc și eu, draga mea Elodie... (reviind lângă ea.) Îartă-mi învăpătarea... E a firei mele de poet... Ideea că pot fi și eu iubit, și mai ales de-o ființă atît de cuminte și deșteaptă... me face să plutesc în regiuni necunoscute încă.

Elodia (în reverie.) A iubi, înseamnă a trăi, — așă-mi închipuiam; acum întrezăresc acest adevăr...

Cesar. O! dacă ai voi să te hotărășci, ce degrabă te-ai și incredințā de asemenea adevăr...

Elodia. Cu toate acestea, femeia într'o pozițiune ca a mea, până să ajungă la realitatea aceasta, trebuie să treacă peste un cerc de datorii...

Cesar. Datoriile să iați în seamă numai cînd bărbatul e bun... Chiar dacă nu l-ar iubi femeia, ar trebui să-și impue jertfa de-a-l respectā.

Elodia. Aud că ar fi un mijloc... și cînd bărbatul nu e bun...

Cesar. Răsbunarea...

Elodia. Părăsirea... Și pentru a-l părăsi, femeia trebuie să se uite în viitor și să cumpănească: va avea o soartă mai bună? Va întelni pe omul care să-i întindă mîna, așă ca în mijlocul societății, nimeni să nu arate cu degetul părăchea ce va alcătui cu altul?

Cesar. Îți admir bunul simț și onestitatea... Aceasta numai, pot fi în adevăr, temelia unei iubiri statornice. (întîndu-i mîna.) Sînt omul acela... și iați-i mîna...

Elodia (mișcată până la lacrimi.) Cu adevărat? (După o clipă, i-o strînge cu putere.) Me incred... și-ți mulțumesc.

Cesar (i-o sărută de câteva ori.) Elodio! Dragă mea Elodie...

Elodia (printre lacrimi.) Cu firea mea, și cît am suferit, fără să merit aceasta, — mi s'ar cuveni o viață bună, simplă, dulce...

Cesar (apropiindu-se.) Veți avea-o, viața ce doreșci, fiind că, imputernicit de iubirea dtale, me voiți strecurā cu ușurință printre greutățile esistenței... ca să-ți asigur mulțămirea.

Elodia (ținîndu-i mîna într'ale ei.) O! fi incredințat că-mi ești drag...

Cesar (cu totul aproape, o sărută pasionat.) Vom fi, pe viață, unul al altuia...

Elodia (c'un gest drăguț.) Ia seama... te ai legat...

Cesar. Dar dtale... nu?

Elodia (primindu-l, confusă, se codeșce.) Mai degrabă par' că poți primi... decât a da... (După o clipă, îl sărută, și se ridică repede, emoționată, acoperindu-și fața cu mînile.) S'a făcut... m'am legat!...

Scena VI.

Cesar, Elodia; Aspasia.

Aspasia (întrînd repede, făcîndu-și vînt cu batista.) Uf! scările astea!... (oprindu-se, c'un zimbet șiret.) Nu cumva am dat peste vr'un culb de turturele?

Elodia (apucînd-o de mîni și sărutînd-o, îi șopteșce.) Me iubeșce și vrea să me ia...

Aspasia (făcînd cu ochiul, lui Cesar.) Ei, nu-ți spuneam eu mereu, poetule, că odată o să dai asalt și cetatea o să fie a dtale?

Cesar (respectuos, sărutîndu-i mîna.) Îți mulțumesc, dșoarā; numai dtale, în adevăr, mi-ai hrînit curajul...

Aspasia. Nicî nu se putea s'o ducă Elodioara noastră c'un băcan, măcar că-i și lipscan! (sărutînd-o.) Suflețelul meu neam subțire... bărbat subțire îi trebuie... Apoi, să ve fie cu noroc, turtureilor... Vorba e, cum faceți acuma?

Cesar. Care e sfatul dtale, scumpă verișoarā, — dacă-mi dai voe să te numesc așă de-acum?...

Aspsia. Cu toată inima, poetule...

Cesar. Dta ai o inimă de aur și mintea, izvor nesecat de prevedere și de istețime.

Aspasia. Să mî-o spuî asta în poezie... că mor după stihurile dtale...

Elodia. Sfatul dtale dar...

Aspasia. Stai că-i gata... (duce mîna la frunte.) Mie-mi plac lucrurile care se fac repede... (cu glas și atitudine de inspirată.) Dta ești om de cinste, poetule; Elodioara... nu mai e nevoe s'o recomand... Verișoarā, vino la mine de de-seară chiar... iar dtale, poetule, ți-i casa mea deschisă...

Cesar. Cât ești de bună!

Elodia (foarte turburată.) Da de-seară chiar... (Privind în giuru-i.) Par' că mî-e jale să me despart, așă de-odată de lucrurile mele obicinuite...

Aspasia. Da lasă că ți le scot eu pe toate de la băcanu... și ia să zică ceva, lipscanu... că o să aibă de clanță cu mine...

Cesar. Mai poate-a-ți fi milă de-o casă în care ai suferit?

Elodia (oftînd.) Nu... și cu toate acestea... (după

o clipă, întinzându-i mâna.) Atârnă de dta să nu-mi mai fie jale de nimica...

Cesar. Îți voi fi devotat, Elodio, până la ori ce jerifă...

Elodia. Și vei aștepta cu răbdare ziua scăpării depline de omul care m'a făcut să sufer?...

Cesar. Cu nerăbdare, dimpotrivă, dar cu tot respectul ce se cuvine femeiei iubite... (Îi sărută mâna.)

Aspasia. Uite om!... Bravo poete! Și mai zică lumea că sînteți niște nebuni! — Așa, Elodioară, — cum o veni Elvira, acușica, te și ia să mergi cu noi...

Elodia. Da unde-ai lăsat-o?

Aspasia. Am întîlnit pe spulberaticul de Emil și n'am avut ce face: a trebuit s'o las, să se ducă cu el la cofetărie, să-și ia bomboane. Fata asta, când vrea ceva, nu e chip să-î zici: ba, că n'o scoți la capăt... Da, auzi-i că par' că vin... (Se aud deja risete.)

Cesar. Îmi dați voe să me retrag pentru acum? Pe seară, tot cu voea dvoastre, ve voiți visita... la dta, verișoară... (Risetele urmează.)

Aspasia. Bună idee... Da să ne aduci poesii să ne citești... că altfel... nu te primim...

Cesar. Voiți aduce... (sărutând mâna Elodiei, — încet) pentru dta...

Elodia (stringându-i mâna.) Mulțumesc...

Cesar (Aspasiei.) La revedere...

(S'aude o sbucnire de hohote... Când Cesar să iasă, se lovește de Emil, care împingea ușa cu cotul, fiind încărcat c'un pachet mare și altele mai mici. Se salută, se privesc. Apare Elvira.)

Elvira (uitită.) A! domnul Cesar Boruneanu?

Cesar. Ve salut, domnișoară... (se duce.)

(Va urmă.)

N. Radulescu-Niger.

Un vîntător din Bucium-Șasa în Munții Abrudului.

Povestea gășcelor.

*Un găscan cu pene lucii
Cum trecea pe pod prin sat
Și 'ntr'o mân' avea papucii,
Nu știu cum i s'a 'ntemplat,
Că papucii lui cădură,
Ce păcat, o, ce păcat!
Căci erau cu-alesătură
Fără leac de tivitură —
Ce păcat!*

*Gășcele-auzînd cum sbeară:
„Aoleo! Papucii mei!”
Într'un suflet alergară
Și 'ntrebaî mirate, ce-î?
„Am rămas” plîngea găscanul
Păgubaș de patru lei!
Iată-me desculț, sërmanul!
Ce me fac acum golanul,
Fără ei!”*

*„Haideți toți, și moși și babe,
Să-î cătăm pe rîu acú!”
Repede 'notând din labe
Cîrdul tot pe rîu trecu.
„I-ai găsit? — Eî nu, surată,
Ce me 'ntrebi așa și tu!”
Toate apoi strigaî de-odată:
„Bată-î pacostea să-î bată!
Nici eî nu!”*

*Vara 'ntreagă tot umblară,
Dar papucii, duși aî fost!
Și-aî să umble și la vară
Până ce le-or da de rost!
Iar găscanul merge vine,
Face cruci și ține post,
„Nu-î găsesc! Sărac de mine,
Iar desculț e, veđi tu bine,
Lucru prost!”*

*Gășcele de-atunci, în cale,
Când ved apa undeva,
Căutând pornesc agale
Tot cređend că-î vor aflá.
Vin și rațe să le ajute:
Mac-mac mac și ga-ga-ga!
Mac-mac-mac! Haîd vino, du-te,
Zile-așá pe rîu perdute!
Ga-ga-ga!*

*Iar când gășcele staî gloată
Și prin dreptul lor te duci,
Sare tabăra lor roată
Să te 'ntrebe: „Ce ne-aduci?
Aî găsit papucii? Spune?”
Tu la fug' atunci s'apuci!
Și-si-si! tot fac nebune
Și te mușcă, doar' le-ai spune
De papuci!*

G. Coșbuc.

Din viața Românilor Macedonenii.

O l o g o d n ă.

Soarele asfințise și noaptea se lăsase peste sat. Una câte una se stingeauă luminile de prin case și sgomotului din timpul zilei urmă acum liniște și tăcere.

Numai în casa lui Moș-Toma lampa ardea încă. În seara aceea el n'avea poftă de somn. Fumă într'ună din pipă și părea dus pe gânduri. Alături de el, în giurul vetrei Tana, bătrâna lui soție, aceea cu care în curând era să serbeze 50 de ani de la căsătorie. Jumătate de veac de traiu comun, în unire deseversită, în respectarea strictă a legăturilor sacre, îi identificaseră cu totul. Veselia unuia se comunică și celuilalt, amărăciunile din sufletul unuia din ei nu-l lăsaă indiferent pe celalalt.

Acuma Moș-Toma era îngândurat și Mama-Tana nu era mai puțin îngrijorată. Ea își trăise traiul în ascultare, în supunere necondiționată față de bărbatul ei. Îi recunoștea superioritatea, simțea pentru el un fel de admirație, când în lupta de toate zilele dedea voinicesc pept cu necasurile vieții, și hotărît, energic, neșovăitor munciă fără preget pentru binele și 'ndestularea familiei.

De aceea ea respectă acuma tăcerea lui Moș-Toma. Și de sigur această tăcere nu era să fie întreruptă de a treia ființă ce mai era în casă, de unica lor fată, de Manda, cea mai mândră, cea mai frumoasă floare din sat.

Dar tropote de cai și strigăte de veselie ce se aușeau de afară, îi scoase din reveria lor.

— Iau auzi, grăi Moș-Toma, scuturând cenușea din pipă, tot vin într'una cei plecați în străinătate.

Și în adevăr așa era. De vr'o câteva zile în tot satul se vedea o mișcare generală. Eram în ajunul sărbătorilor de Paști și mereu pe inserate ori noaptea târziu sosiaă veseli și sănătoși cei ce apucaseră drumul pribegiei. Uneia îi venia bărbatul, alteia fratele, în altă casă o mamă bătrână își strîngea în brațe pe fiul ei, pe care nu-l veduse de ani de zile.

Se expatriază mult oamenii la noi. Se duc peste nouă mări și nouă țeri, tânjesc ani de zile în neagra străinătate, îndură multe nevoi, dar dorul de patrie, de familie, de vatra părintească e veșnic viu și nestins în ei. Acest dor le mai alină suferințele din țara străinului, gândul ca să se reîntoarcă la ai lor le dă mai mult curaj la muncă, le întreține și le 'ndoeșce forțele. Pentru dănsii nu e fericire mai fermecătoare decât aceea, ca agonisindu-și cu sudoarea frunții o sumă bună să-și poată trăi restul zilelor în sinul familiei.

Și acum sosiaă de pretutindenii. Se întorceau bătrânii, dar se întorceau și mulți flăcăi. Iar aceștia erau cei mai așteptați. Sosirea lor producea multă emoțiune, deșteptă multe speranțe.

Și natural să fie așa. În sărbătorile Paștilor se fac cele mai multe logodne, iar de fete e plin satul.

Flăcăi puțini și fete multe, iată ce făcea ca părinții fetelor să nu doarmă liniștiți.

— Ne vom logodi fata? Îi vom găsi un tinăr, care să i se potrivească? Aceste gânduri îi frământău mereu.

Cei mai 'ngrijorați sunt acele, ale căror fete au trecut de 18 ani. Acestea se mărită mai cu greu, și

în tot cazul nu ele au să fie alesele flăcăilor mai tineri.

De aceste preocupățiuni nu era străin Moș-Toma. La dreptul vorbind, nu se gândia la altceva, decât la viitorul Mandeii, fetei lui. Iar Mamei Tane, care se uită cu jind la odorul ei, la aceea, care îi reamintia tinerețele de mult pierdute, nu-i sburaă gândurile în altă parte.

De sigur cu ei lucrul era mult mai ușor. Am spus că alta ca Manda lor mai rar așa fată. Înaltă, rumenă, cu ochii mari scăpărând de o flăcărie vie, cu obraji ei trandafirii, cu trupul ei mlădios, cine nu i-ar fi întins mâna acestui inger de frumusețe și de candoare, care flăcău din sat nu s'ar fi simțit cel mai fericit, avându-o pe Manda de soție?

De aceea lucrul pentru ei era ușor. Chiar în ziua aceea o pețitoare ceruse mâna Mandeii de la Moș-Toma pentru băiatul celui mai cu dare de mână din sat, pentru Mitru, fiul lui Ilie, tinăr întors de vr'o trei zile din străinătate, strălucitor de sănătate și de frumusețe virilă.

În vanitatea lor părintească, Moș-Toma și Mama-Tana se simțiau foarte măguliți de această cerere. Mitru era băiat de care nu se poate vorbi decât bine.

Și nu puținii erau în sat, cari l-ar fi vrut de ginere. Pețitoarele intrau și eșiaă toată ziua din casa lui, dar el refuzase toate partidele.

De ani de zile își pusese gând ca să ia de nevastă pe Manda și timpul nu făcuse decât să-i mărească și să-i aprindă dorul pentru ea. Mai ales când acu două zile, trecând pe la poarta casei lui Moș-Toma, o veduse pe Manda în curte sveltă și sprintenă, dragostea sa deveni și mai pasionată.

Așteptase însă ca să i se propună din partea familiei ei. Moș-Toma nu părea de loc grăbit.

— Numai fata aceasta, atâta am și eu pe lume, zicea Moș-Toma, și nu me pot despărți așa de repede de ea. E încă tinără, poate să mai aștepte.

Atunci Mitru se hotărî să-i ceară mâna. Acest fapt era în contra obiceiului tradițional. La noi sunt foarte rari casurile, când un tinăr ar cere mâna unei fete, făcând el primul pas.

Logodnele la noi de obicei se fac așa. Inițiativa o ia părinții fetei, cari caută să se pună de acord cu părinții tinărului prin intermediul unei pețitoare. Aceasta trebuie să fie o femeie bună de gură, inzestrată cu darul convingerei, pentru că are de luptat cu multe rivale, cari vorbesc în numele altor fete. La un flăcău se propun multe fete. Și depinde de îndemănăcia pețitoarelor, de calitățile ce numai ele știu să descopere fetelor, pentru ca protejata lor să reușească a trece înaintea altora.

Fetele nu sunt consultate nici odată, iar consimțământul tinerilor se cere mai mult ca o formalitate. Voința părinților e hotăritoare.

— Nici pe noi nu ne-a întrebat tata și mama, zice ei, slavă Domnului, și nu ne-am ales cu reu. Tinerii au mult sentiment, dar puțină judecată.

Și de multe ori tinerii nici nu cunosc, nici n'au vădut vr'o dată pe acea, pe care părinții lor li-o destină ca consoarte. Și-s greu de vădut fetele mari la noi. Cum au implinit 16 ani, ele nu mai es în lume, nu se duc decât pe inserate la rudele lor apropiate. Altfel staă toată ziua închise în casă. Nu le poți vedea, decât surprizându-le fie la poartă, fie la fereastră.

Dar acum Mitru cunoștea pe Manda și Manda la rândul ei de sigur că-l văduse de mai multe ori pe Mitru și poate că visul ei eră numai în unirea cu el. Dar, rușinoasă și sficioasă, își ascundea această taină în fundul sufletului. De o întrebai dacă-i place Mitru, o vedeai numai că se înroșia până în albul ochilor, plecă capul și fugia de se închidea în odaia de alături. Nici odată o fată n'are cuvântul în asemenea materie.

*

Trecuse deja miezul nopții și din pipa lui Moș-Toma meretă eșiați nori de fum. El sta nemișcat lângă vatră. Iar somnul fugia de pleoapele Mamei-Tana.

— Mando, du-te de te culcă.

Manda se sculă și trecu în odaia ei, de și nici ea nu se gândia la somn. Manda știe bine, cam ce preocupări îi făcea pe părinții ei să petreacă o noapte de insomnie. Își dedia bine seamă fata, că Moș-Toma și mama-Tana nu erau munciți decât de soarta ei, de viitorul ei. Îi svicniâ inima în pept și ar fi voit să fie de față, ca să tragă cu urechia la tot ce eră să vorbească și să hotărască părinții ei. Dar ea fată ascultătoare se supuse fără cea mai mică opunere.

— Ce zici, mulere, întrebă Moș Toma după plecarea Mande, să dăm pe fată după feciorul lui Ilie? Ar face o păreche potrivită.

— Apoi, respunse tușind și scărpinându-se la cap Mama-Tana, de, tu ești mai mare în casă și cum vei zice tu, așa o să rămâie. Mitru e bălat volnic, harnic, bogat, decât e ceva: el este unic la părinți și Manda noastră tot așa. Eă gândiam într'altfel: să-l găsim un bălat orfan de părinți și să-l luăm să stea cu noi, ca să nu ne despărțim de Manda și să nu rămânem singuri în ajunul morții. Poate fi și sărac, dar averea noastră — mult puțină, cât a dat Dumnezeu — va fi a lui.

— Nu e bun gândul ăsta, întrerupse Moș-Toma. Bucuria noastră va fi și mai mare, când Manda va trăi la casa bărbatului ei. Apoi, adevărat e că suntem bătrâni, decât, slavă Domnului, suntem încă sănătoși și mai putem trăi mulți ani. Manda va naște și pe unul din copiii ei îl luăm la noi, îl înfim și tu știi că pe nepoți îi iubește lumea mai mult decât pe copiii lor.

— Facă-se voia ta, zise și Mama-Tana.

Acordul eră făcut, soarta Mande hotărâtă în seara aceea.

*

A doua zi pețitoarea se întorcea la familia lui Mitru veselă și zimbitoare. Ea isbutise să capete de la Moș-Toma *semnul*. Iar semnul eră o monedă veche de aur, înfipă într'un măr. Încă un succes la activul acestei femei, specializată în profesiunea ei. Numai cei ce au trecut prin astfel de situațiuni pot să-și facă o idee de bucuria lui Mitru. Bine înțeles, că în ziua aceea nici Manda n'a plâns și nici n'a stat posomorită. Dar ea nu-și putea exprima într'altfel bucuria, decât sărutând și îmbrățișând pe măsă și căutând să esecutive la moment cea mai mică voință a tatălui ei.

— Mai de grabă ar înghiți-o pământul pe fata aceea care ar îndrăzni să spună, că iubește pe cutare, se zice la noi.

Un an i s'a părut lui Mitru ziua aceea. Muriă de nerăbdare până să vie seara, ca să se ducă și să vază pe aceea, cu care eră să împărtășească toate fericirile vieții, pentru că el în viață nu vedea decât fericiri și zile senine.

Dar a venit și noaptea și Mitru cu toate rude-

Gavrili Musicescu.

niile lui au pornit să bațe înveastă (să sărute nevasta). La intrare primiau Moș-Toma, Mama-Tana și rudele lor. Îmbrățișări, sărutări, glume de ocazie.

Cu toții urau: *cu încherdu și tihe bună* (cu câștig și noroc bun). Cuscrii iaă loc în odaia de așteptare și logodnica apare după câteva minute. Ea păsește încet, foarte încet, cu ochii plecați în jos, îmbrăcată în haine de serbătoare. Viitorii socri și rudele de aproape o sărută pe frunte. Ea sărută mâinile la toată lumea, fără deosebire de sex și de vârstă.

Când ajunge înse la Mitru, de odată se retrage și nu-i întinde mâna.

— Nu-l cunoști? o întreabă oaspeții ridicând. E un prieten din alt sat.

Apoi se retrage spre ușe și stă nemișcată în picioare. I se pun mai multe întrebări, la cari ea nu răspunde nici odată. De aci ocazie de glume și spirit.

— E mută, zic unii.

— Ba e supărată, obiectează alții.

— S'o fi certat cu Mitru.

Ea... tace și se înroșește. Numai din când în când nu-ș poate opri câte un zimbet și câte o privire furioasă la Mitru al ei. După multe insistențe consimte să stea puțin și pe scaun.

La o oră înaintată cuscrii se retrag. Mitru ese cel din urmă, stringe mâna Mamei lui și o *meaște*, adică îi dă o monedă de aur. Așa se obișnuiește de când lumea.

*

Multă lume a crăpat de necaz când a aflat de această logodnă, își vorbeau a doua zi soacrele între ele. Poate să ne facă vrăji.

— M'am gândit eu la aceasta, zise mama lui Mitru și scoase din busunarul ei două alune, în cari era argint viu, înfășurat în lână.

— Să le poarte logodiții și cu aceasta vor strică toate farmecele și vrăjile și nici un reu nu va da peste ei.

Salonic.

N. Bațaria.

Din povestile nopții o miie două...

— De *Desideriū Malonyai*. —

„... De câteva săptămâni me plâng, teribil, Un fir de gând nu-mi poate resări. Sufletul și creierul mi se consumă... simțesc — me ved gradat murind, și me timpesc cu totul.“

Din scrisoarea unei fete.

I

Numai ochii-i erau frumoși, dar aceia erau prea frumoși! Uneori era de tot urită, dar știe că să fie frumoasă când voia. În zilele de lucru era ca și o creangă de palmieră care vestețese pe catafalc, iar în zilele ei de serbători, uneori... era ca și o floare admirabilă de sud, din care dacă una înflorește întreg codrul secular inoată în parfum...

Din ochii ei mari negri strălucia un foc vestețitor de ferbinte și pe cine privia astfel îi vedea numai ochii, și o vedea frumoasă.

La cine privia așa acela se simțea cuprins de un farmec amețitor, de un foc consumător de suflet,

ucigător de nervi, farmecul care se ivește înainte de primul sărut...

Dar după el nu e nimic — precum n'a fost nimic...

De și numai ochii-i erau frumoși, dar aceia erau prea frumoși!

O femeie bătrână o grijiă, vecinic impletind ciorapi

În atelierul ei stătea stâlpul de marmură albă a Diannei, și pe pragul stâlpului un păun.

Lângă păunul pompos ședea femeia bătrână, impletind miș și miș de ciorapi... și bătrâna era așa de mică ca și un ghem de bumbac sur.

II

Toate penelele erau pe masă în ordine totdeauna. Și spaletta îi era totdeauna curată.

Dacă o pată ori cât de mică a căzut undeva, îndată viniă bătrâna și o curățiă.

Acolo totdeauna erau curate toatecele, și toatecele în regulă.

Ea pictă chipuri mici, întru acele își pictă tristarea; — în negura ce se lăsă de pe dealuri, în aburul fantastic al amurgului, și pe oglinda spălăcită a apelor stătute, suflă frigul sufletului ei recit...

A pictat rogozișul monoton îndepărtat, de asupra lui cerul greoi uniform, înfiinit egal, până și departe în lăuntru, și pe pânză era moarte.

A pictat noaptea de iarnă a codrului înghețat — și asta era moartea.

A pictat ploaia de toamnă între iedere goale fără frunziș, ploaia aceea plângătoare de toamnă, și nici o vrabie nu-i trăia pe chip.

Toate erau numai chipuri mici cari la ședere s'au pictat.

Într'aceea bătrâna ședea lângă ea, și nu grăia nici când, numai acele ei de la impletit zurăia.

Dar toate aceste erau neadeverate. Chipurile mici au mințit pentru că și ea a mințit.

Numai femeia mică și bătrână i-a spus adevăr...

Ea era surdă și bătrână, își învăță și fata să fie surdă și bătrână.

O învăță că nu este alta dreptate decât intristarea și moartea, că toate-s egale și toatecele se gată ca și un ghem de bumbac sur.

Cu toate că nu-i alta dreptate decât fericirea, viața și adevărul e lucitor și ferbinte ca și ochii unei fete amoroase. Dar ea nu cuteză... să picteze adevărul.

III

Bătrâna lucră la vecinicul ei impletit, și n'a observat că de odată ce frumoasă s'a făcut fata ei.

Fața-i fără culoare a dispărut, pieptul slab și gâtul subțire nu s'a vădut, numai ochii, — și din noaptea ochilor ei vrăjitorii a înflăcărât adevărul.

Nu se poate spune cât s'a făcut de frumoasă! M'a privit triumfător, și eu simțiam cum amorțește fiește care atom al ființei mele...

... Căutam s'apuc minutul de mai nainte care conduse la momentul present, căci asta stă îmbetător de departe între adâncuri căscătoare, și giur împregiur nicăiri o cale!...

Înse trebue să-i vorbesc, femeia bătrână imi pândese mișcarea gurei; și acele de la impletit zurăie neincetat, egal — mereti egal.

Vorbesc, spun, esplic mai departe lecția din anatomie, ea și de alta dată.

Dar ea me privește și ochii-i ard cu căldură nimicitoare până în capetul gândurilor mele.

Nu mai e scăpare!...

Obosit, fără puteri, mi se surpă sufletul sub puterea magică a ochilor ei.

Simt că trebuie să cuvintez, și vorbesc. Nu mai știu ce și despre ce... altcineva vorbește din mine...

Pe mine me duc ochii ei... Me poartă în infinit... me nerodesc, leagănă, îmbrățișează... și așa-i de ferbinte, nădușitor aerul, par că plumb topit îmi picură pe temple...

Pe un minut și-a închis ochii... par că decad în spațiu și nimicirea colcăie după mine...

Dar o privire nouă me reinbrățișează!...

Lângedesc de un dor nebunitor, me consumă o sete nădușită, intruna o rouă reintăritoare ca a zorilor me stropește...

Vorbesc... doară nici n'are ton vorba mea, nu-mai buzele mi se mișcă. Și zurăitul acelor înceată...

Înădușit continuez lecția din anatomie cu respirări înecate par că alung pe cineva, cine a răpit pe furis sufletul din mine și fuge cu el, o urmăresc până cad spasmodic sub privirea ei... atunci din îndemnul ochilor ei razele unei dulci promisiuni străbat în dorurile mele înferbintate... ajunge de-a suferi pentru ea osenda vecinică...

Doamne!...

Dacă i-aș putea prinde mâna!... dacă aș putea-o sărută!... dacă numai mâna mi-aș putea-o întinde cătră ea!... dar nu se poate, căci acele de împletit zurăiesc neîndurat.

Doară nici n'aș cuteză, și nici n'aș avea putere... fără neputința aceasta e unul dintre farmecile cele mai mari ce i s'a dat omului să simțească.

Nu incupe indofală! Fata aceasta fermecătoare e a mea!

Îată și ea îmbătă me chiamă, cere îndurare prin raze ochilor ei...

De odată șoptește mai lin decât oftatul ascuns:

— „Voi fi al teu“.

Apoi obosită de moarte închide ochii... și acele de la împletit zurăie... zurăie egal...

IV

Amețit me trăgănesc pe stradă, palpitarea inimii mi se oprește mereu, și par că templele-mi sunt presărate cu jar...

Simțesc că imediat trebuie să me rentorc.

Trebuie să sdrobesc acele cele de împletit!

Vom tăia în bucăți, vom aruncă și aprinde atelierul acela grozav, totdeauna curat și regulat.

Le-om da focului chipurile mici mincinoase!

Colori aprinse, colorii înfocate, cari ard pe spăletă curagios, îndrăsneț, sêlbatic la ea — cu penele!

Aici e umêrul meu, trăiește, e tare, palpita în el sângele înfocat, elocotește 'n el viața!

Privește-l, pictează dacă-l știi, ori vino, pleacă-te pe el... nu-i altceva aceasta, e dreptatea!...

Săracă fată bolnavă... Cum se chinu ea acuma singură... Me duc, me duc!... și m'am rentors.

Bêtrâna ședea pe pragul stâlpului de marmoră a Diannei lângă păumul pompos și ghemea bumbac.

Fata ingenunchiată înaintea ei ținea pe mâni scutul de bumbac...

Femeia cea bêtrână me privia suspect, scrutător, esaminându-mi fața, iar ea cu vocea ei de toate zilele me întrebă:

— Ai uitat doară ceva aicea?...

Tradusă de

Olga Dorina Poruțiu

Poesii populare.

Din comuna Șard (comitatul Albei-Inferioare).

Colo 'n deal la fâgădeu
Bea un popă ș-un birău,
Și c'un domn solgăbireu.
Vine omu hăl sărac:
— Domnule solgăbireu,
Slobodu-i să beu și eu?
— Slobodu-i pe banul teu!
Cine vrea ca să trăiască,
Glaja să n'o părăsească,
Cine vrea ca să nu moară,
Poarte glaja susuoară!
Bea bogatu cu săracu,
Bea bogatu-o zi ș-o noapte
Și săracu pân' la moarte.
Bogatu din grai grăia:
— Adă-mi, lele, vin de-un ban,
Să-l beu cu acest sêrman.
Săracu din grai grăia:
— Adă-mi mie vin de-un zlot,
Să-l beu cu bogatu tot.
Bogatu din grai grăia:
— Măi sărace, vreme rea,
Ce te priadi cu mine-a bea,
Că n'ai carê ferecate,
Nici coșuri cu bucate.
Săracu din grai grăia:
— Ardă-ți focu carăle
Să rămăie fearêle,
Să le duc la fâgădeu,
Să plătesc ce-am beut eu.
Că săracu de voinic,
Nu se dă de seara 'n pat,
Ca și tine, om bogat.
Făr' ie câmpu de-a lungu,
De-alungu și de-a latu,
Un' dă de voinic culcat,
De voinic cu șasê boi,
Fură-și patru, lasă doi,
Să se hărâne cu ei.
Un' dă de nevastă-acasă
Duce-și și vaca ai grasă.

Dacă-i mândră treab' asă,
Spune-i tu la maică ta:
Să 'ngrădească ulița,
Tăt cu lin
Și cu pelin,
Și cu parî de rosmarin,
Noi să nu ne întêlnim,
Numa luna și marța,
Uneora mercurea,
Și sâmbăta câte-odată,
Dumineca ziua toată.

Fă-me Doamne, ce mi-i face,
Fă-me pasere măiastră,
Să sbor la maica 'n fereastă.
Să bat cu aripile,
Să deschid fereștile,
Să dau boare la lumină,
Să ved pe maica ce cină,
Da cină zamă de pește.
Cu gându la min' gânește.

Enea.

Impresiuni de la Lugoj.

A seară am sosit de la Lugoj, unde am petrecut doue zile. Spunând că am fost la Lugoj, este de prisos să mai adaog că am petrecut bine. Lugojul e doar vestit ca un centru românesc, cu o societate numeroasă și cultă. Am mai fost acolo de doue ori, cu ocaziunea adunărilor generale ale Societății pentru fond de teatru român și n'am să uit nici odată deliciale culturale de cari am avut parte.

De asta-dată m'a atras o serbare bisericească, jubileul de 50 de ani al înființării diecesei greco-catolice. Va să zică tot un scop cultural, căci biserica, școala și teatrul sunt factorii cei mai accesibili pentru întemeierea și răspândirea culturii. Bisericile noastre amândouă sunt naționale, când ori care din ele serbează, nu îndeplinește numai o manifestație confesională, ci totodată ține și o serbătoare națională.

Biserica greco-orientală are multe serbători de aceste, dar cea greco-catolică numai arare ori se poate bucura de ele. Am usat dar cu plăcere de invitațiunea ce mi s'a făcut și am plecat cu dragă inimă să iaș parte la festivitățile anunțate.

Șciind că centrul de întâlnire al Românilor lugojeni este la otelul „Concordia“, unde totodată aveau să se țină și unele părți ale festivităților, am rugat comitetul aranjator să-mi reserve și mie o odaie acolo. Am mai cunoscut localul acesta și de altedăți, căci acolo ținurăm banchetul la a doua adunare generală a Societății pentru fond de teatru român; tot acolo s'a aranjat cu ocaziunea aceea și admirabila emulare de choruri vocale, aceasta încântătoare specialitate a Românilor bănățeni. De atunci înse au trecut vr'o cinci-spre-zece ani; de sigur s'o fi făcut vr'o schimbare mare. Am cetit că pavilionul în grădină a ars, s'a construit altul, mai frumos, s'a introdus luminația electrică și 'n otel tot confortul modern. Cum să nu me fi dorit dar acolo, unde me atrăgeau reminiscințe plăcute și unde me așteptam la plăceri noue?!

Trenul sosi la 9 și jumătate seara. Gentila atențiune a comitetului aranjator me așteptă la gară spre a me conduce la locul dorit.

Întrearea în oraș face bună impresiune. Stradele luminate bine, casele noue și innoite, pavagiul de astfalt ne indică conturile unui oraș modern. Și cu cât înaintăm mai în lăuntru, cu atâta ni se mărește mulțumirea. Timp de cinci-spre-zece ani, de când am fost ultima-oară aici, orașul acesta a făcut mare progres. S'au zidit o mulțime de case noue, innalte și monumentale, cari dau întregului o înfățișare impunătoare.

Sosim la podul de fer peste Timiș, care desparte Lugojul în doue: partea germano-maghiară, de la gară și pân' aici și partea românească ce începe dincolo de Timiș. Un punct interesant acesta, care

ofere o priveliște pitorească. Vederea de aici, în fund cu perspectiva viilor, seamănă cu cea de pe podurile Orădii-mari, cu deosebirea că aici viile sunt mai aproape.

Din reveria noastră inse ne deșteaptă lumina splendidă ce străbate din ferestile unui edificiu colossal care se 'nalță în fața noastră la stânga pe malul de dincolo al Timișului. Este palatul Bésán, ne spune tinerul care ne însoțește. Și în gândul meu felicitez pe fostul meu coleg de școală, Mihail Bejan, actualminte notar public regesc în Lugoj, care mai având și alte case ș a mai clădit și palatul acesta. Odinioară scriea și el la ziare și reviste, dar apoi s'a lăsat. De rămănea pe cariera aceea, de sigur nu-și putea face nici o colibă.

Sus în fruntea edificiului inscripția „Labore“ anunță ce produce munca.

Jos în colț o cafenea de lux, iluminată feeric, cu inscripția de flacări „Café Corso“, ne arată că aici este locul de petrecere al lumii elegante.

În fine trăsura se oprește. Sosim la otelul „Concordia“. Întuneric beznă. Nici portar, nici alt om, ca 'n palmă. În cele din urmă s'a găsit un kelder care mi-a luat geanta și a plecat înainte, pof-tindu-me să-l urmez. El intră într'un coridor, vrea să-l însoțesc, dar este întuneric și nu ved nimica. Staș locului și-i spun că fără lumină nu pot face nici un pas. El imi răspunde, că otelul are luminație electrică, dar aceea din întempleră acuma nu funcționează. Apoi aprinde un chibrit și mi-l ține înainte să ved unde pășesc. Îl urmez cu frica să nu me potienesc. Și mai aprindând la chibrite, ne urcăm în etagiū. Scară 'n sus, scară 'n jos; în sfârșit mi se deschide o odaie. Întru, dar și es la moment, căci nefiind aerisată de mult timp, e peste puțință să staș într'ensa. Me duc pe coridor, de unde mi se ofere priveliștea spre curte, care resună de chiotele slugilor, câtă vreme din grădină s'aud acordurile unei melodii din opereta „Bob herzeg“.

Fumez o țigaretă și me 'ntorc în odaie, unde aerul s'a mai curățit; închid ferestile și vreaș să me culc. În momentul acesta cineva bate la ușă. Strig să poftescă. Și intră cameriera, cerând să plătesc înainte taxa odăii. Va să zică tot am găsit ceva nou și la „Concordia“ din Lugoj, căci așa ceva pân' acuma n'am mai pățit. Indignat, îi dau drumul, ea se scusă că nu-i de vină, că a fost trimisă și ese. Cu impresiunea aceasta mi s'a încheiat seara primă în Lugoj.

A doua zi, sâmbătă, începură festivitățile, despre care raportăm mai la vale.

Primirea mitropolitului la gară a fost imposantă. Dar trenul mixt nu este potrivit pentru asemenea festivități, căci produce vecinătăți ciudate.

Seara conductul de torțe mi-a oferit prilegiul s'aud vorbind pe Pr. Ssa episcopul Radu, despre care de multe ori am audit că este un orator escelent. Aușindu-l, o spun din capul locului, că am remas încântat. Vorbirea cu care a respuns din balconul reședinței la salutarea oratorului din mijlocul mulțimei de jos, atât ca fond, cât și ca formă și ca predare a fost de model. Cap adânc cugetător, voce sonoră și gesturi plastice, calitățile principale ale unui bun orator, îi fac succesul complet. Ceea ce m'a entusiasmat mai mult, a fost frumusețea dicțiunii. Se vede că a stat zece ani la Bucureșci și că a avut drept modeluri pe marii oratori de acolo. Ascultân-

du-l, simțeam o bucurie și mai mare știind că are să vină în fruntea diecesei oradane, unde în amvoane și mai cu seamă în cerculare s'a introdus o oribilă românească. Me bucuram înainte de reformele la cari avem să ne așteptăm în privința aceasta.

Seara a doua, după conductul de torțe, mi-a șters impresiunea serii prime. Pavilionul de vară al otelului „Concordia“ unde ne-am intrunit la cină comună, avea un aspect foarte plăcut. Lume multă, bărbați și femei, la toate mesele; iar muzica cântă cele mai frumoase piese românești și altele.

În stânga o masă lungă, la care se așezau fruntașii vieții publice românești din Lugoj și prietenii lor veniți la serbare. Masa aceasta, mi s'a spus, se numește „masa poganilor“, adică a celor mai tari. Aici se intrunește inteligența română din Lugoj la bere în toate zilele de la șese și până la 8 seara. Fiecare are locul său și poculul propriu. Pofțit cu amabilitate, am luat și eu loc la „masa poganilor“ unde petrecurăm „pogan“ până târziu.

Serviciul divin, servit duminică de dimineață și până la miazăzi, culmea festivităților, a fost impunător. Un mitropolit, un episcop și vr'o patru-zeci de preoți servind împreună, un tablou în adevărat pitoresc. Dar ochii mei priviau cu duioșie fericită la părechia de țerani, de lângă tronul episcopesc. Erau părinții Pr. SSale părintelui episcop Radu, veniți din Transilvania ca să asiste la aceasta mare serbătoare. Ochii lor steteau în continuu fixați asupra fiului lor cu coroana episcopescă și cu cărja arhierescă. Ce vor fi gândind oamenii aceștia în momentele acelea! Sânt oare cuvinte în limba omenească să le poată țeleui nemărginita fericire?!

În biserică era o căldură teribilă. P'aci să amestim de nădușală. Îmi era frică nu cumva căpeteniile comitatului și a orașului s'o pată, căci erau în „diszmagyar“, de blane groase. Dar nu s'a întâmplat nici un accident. Asudaș, dar suferiaș bucuros pentru „állameszme“.

Câțiva reprezentanți ai presei ne-am injghiebat și ne-am dus în adunarea generală intrunită a reuniunilor învățătoresci. Gândiam că o să găsim lume multă; dar afară de membrii reuniunilor, dascăli și dascălițe, un suflet de om nu ș-a făcut aparința în biserică unde se ținea adunarea. Când ne-au văduț oamenii școalei, ne-au aclamat de bucurie și în scurt timp s'a desvoltat între noi un sentiment de colegialitate. Învățători și gazetari, toți sântem dascălii poporului; toți luptăm cu indiferentismul, care numai pentru respândirea culturii n'are parale; toți mâncăm aceeaș pâne amară...

La banchet am regretat că din cauza nesfârșitei mulțimi a toasturilor, muzica n'a putut să cânte mai multe piese, căci ne-ar fi făcut mai multă plăcere decât unele toasturi; dar mi-a părut bine că am putut să aud pe dl Coriolan Bredicean, care a ridicat poculul pentru dreptate și a vorbit cu un avânt oratoric de prima forță.

Concertul a încheiat serbările într'un fel foarte încântător. Au luat parte pe rând cinci coruri din popor, cu vr'o doue sute de flăcăi și fete. O priveliște foarte pitorească. Costumul național a fost admirabil reprezentat. Entuziasmul a atins culmea cea mai naltă. Dar încă dacă s'ar fi jucat și vr'o piesă!

Apoi a început petrecerea cu dans, care poate că ține ș-acuma.

Iosif Vulean.

Gavriil Musicescu

— La portretul din nr. acesta. —

Cultura muziceii în timpul din urmă a luat noi un avânt frumos. Cultura aceasta a trecut și în popor, unde s'au format o mulțime de choruri vocale, cari cântă prin bisericii și dau concerte populare.

Meritul respândirii muziceii în popor, revine fără îndoială distinsului compozitor Gavriil Musicescu, dirigentul corului mitropolitan din Iași, care cel dintâu a avut bunul gust să scoată melodiile din popor și să le presinte publicului în formă lor originală, neschimosite prin prelucrări meșteșugite.

Aceasta originalitate simplă e motivul pentru care compozițiile lui Musicescu se cântă cu atât mai plăcere în toate concertele noastre și mai cu seamă în cele date de popor.

Dl Musicescu, care a dat la lumină atât de multe lucrări muzicale, este în vigoarea bărbăției sale. De la talentul său și de la rivna sa ne așteptăm încă la multe produse noi și frumoase.

LITERATURĂ.

Un nou volum de dl dr. Augustin Bunea. Rds. dn dr. Augustin Bunea a scos la lumină zile trecute în Blaș un nou volum din lucrările sale. Titlul acestuia este: „Discursuri, Autonomia bisericească, Diverse“. Partea primă cuprinde discursurile rostite la înmormântarea lui Iacob Mureșianu, Pa Dunca de Sajó, Augustin Lăday, Georgiu Bariș, dr. Alesandru Grama, David br. Urs de Marginaș, Iuliu Mihályi de Apșa, Alesandru Filip, dr. Ioan Rațiu, Un panagirie în onoarea Sf. Nicolae și două schițe biografice: una a lui Ioan Daniel Dănuț, a doua a lui Constantin Papfalvi. În partea a doua, Autonomia bisericească, se cuprind diverse studii și anunțuri: Gimnaziul din Beiuș, Gimnaziile noastre românești. Cărți oprite la gimnaziu, Dreptul de a ne alege episcop și altele, după cari urmează un studiu mai lung intitulat „Istoria autonomiei bisericești“. În partea a treia se reproduc câțiva articoli de autorului publicați în ziarul „Unirea“ din Blaș. Volumul de 522 pagini în 8° mare. Prețul 5 coroane pentru România 6 lei.

Istoria Românilor de la Aurelian. *Premiu* Alesandru Ioan Cuza, de 10.000 lei, dimpreună cu procentele acestei sume de la 1891 până la acordarea premiului, se va decerne în sesiunea generală din anul 1904 a Academiei Române celei mai buncă lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect: „Istoria Românilor de la Aurelian până la fundarea Principatelor“. (Decis. 5 aprilie 1904). Punctele de căpetenie ale programului sânt cele următoare: 1. Teritoriul colonizațiunii romane în țara din dreapta și din stânga Dunării-de-jos. 2. Teorie vechi și noue despre originea și locuințele Românilor în cursul evului mediu. 3. Migrațiunea poporului în țările dunărene și înriuririle reciproce dintre barbari și elementul roman, de la părăsirea Dunării Traiane până la înființarea imperiului bulgar. Români și Bulgari în timpul imperiului bulgar al celui româno-bulgar și relațiunile lor cu

poarele din stânga Dunării. 5. Originele Principatelor române. Lucrarea va fi întemeiată pe un studiu cât mai amănunțit și conștient al izvoarelor antice și medievale: autori, inscripțiuni, documente și ori ce resturi ale vechimii, utilizându-se și topomania, limba și în genere ori ce fântână ce ar putea contribui la lămurirea chestiunii. Terminul prezentării manuscrisurilor la concurs este până la 1 septembrie 1903.

TEATRU ȘI MUSICĂ.

Reprezentare teatrală-musicală în Recița.

Reuniunea română de cânt și muzică din Recița-montană a aranjat la 13 iunie n., în localul Casinei Române, o reprezentare teatrală-musicală cu următorul program: „Sărăcie lucie“ comedie populară într'un act de Iosif Vulcan, muzica de I. Velceanu; „Despre beție“ trilog de M. Drăgan; „Resunetul Ardealului“ de Vidu, cor mixt cu soli; „Urare“ de Costescu, cor mixt. După producțiune, dans.

Concert și teatru în Varadia. Reuniunea de cânt și muzică „Unirea“ din Varadia a aranjat la 7 iunie n. (duminea Rusaliilor) în sala ospetăriei mari de acolo concert și reprezentare teatrală cu următorul program: I. Concertul. Motto. 1. Constantin Brancovanu de M., cor bărb. cu soli. 2. Treicolor, de I. Vidu, cor mixt. 3. Vânătorul, de Mendelsohn-Bartholdy, cor bărb. 4. Dorul Românei, de I. St. Paulian, cor mixt. II. Teatru. 1. Monolog, de C. Brediceanu. 2. „Pictorul fără voce“, comedie într'un act de A. Pop. După reprezentațiune dans.

Concert și teatru în Moșnița. În comuna Moșnița s'a dat în serbătoarea Înălțarea Domnului, care este și hramul bisericeii, o petrecere populară, așa numita „Rugă“. Corul a cântat câteva piese; apoi s'a jucat „Ruga de la Chisetu“ comedie populară de Iosif Vulcan; un corist a mai predat monologul „Căsătoria nefericită“.

Seratele meseriașilor români din Sibiiu atrag din ce în ce mai mult atențiunea publică. În ultima serată corul clericilor a cântat o compoziție corală; apoi dl Ilie Milca, sodal lăcătuș de mașini, a enarat experiențele făcute în cursul călătoriei sale prin București și alte orașe mai mari, iar la fine predete cu sentiment poezia „Moartea lui Fulger“ de G. Coșbuc. Sodalul pantofar dl Nicodim Rusu a recitat poezia „Inelul sătenei“ de Ioan A. Lăpădat. Micuțul Ilarie Boia a predat poezia „Românul“ de V. Alecsandri. Dl Ilie Milca a făcut o plăcută surprindere cântând „Cântecul lăcătușilor“. Dșoara Parasciiva Apolzan a declamat poezia „Trădarea“ de N. Brătianu. Dl Oct. Murășan a executat la violină câteva bucăți alese. Dșoara Maria Iordan a predat poezia „Pe albumul dșoarei Maria Dogan“ de V. Alecsandri, apoi corul seminarial a cântat o nouă compoziție musicală corală. Ilarie Boia a produs multă veselie prin predarea anecdotei „Fluerat a pagubă“ de T. Speranță. Dl N. Rusu a cântat „Orfelinul“, iar dșoara P. Apolzan o frumoasă doină populară. Dșoara Elena Baciă a declamat cu vervă monologul „Prima rochie lungă“ de Iosif Vulcan.

Petrecere de vară în Sibiiu. Reuniunea sodalilor români din Sibiiu va da sămbătă la 7/20 iunie petrecere de vară împreună cu cântări, declamațiuni și joc, în pavilionul de vară din grădina Her-

man. Corurile se dirigează de dl Candid Popa, învățător la școala de aplicație de pe lângă seminariul Andreian.

Concert în Pesac. Corul plugarilor români din Pesac a dat în 8 iunie concert sub conducerea dlui capelan gr. ort. Victor Fizeșan; s'a cântat și declamat. Apoi a urmat dansul.

Reprezentare teatrală în Orăștie. Secția industrială a Reuniunii economice din Orăștie a dat în ziua de Rusalii în sala otelului „Transilvania“ o reprezentare teatrală jucând „Sămbăta morților“ dramă localizată în 4 acte.

Concert și teatru în Reteag. Tinerimea română din Reteag a dat încă la 10 mai n. un concert popular, după care s'a reprezentat piesa „Nunta țărănească“ de V. Alecsandri. În fruntea aranjării a stat învățătorul Ioan Mărgineanu.

SCULPTURĂ.

Monumentul lui Ion Brătianu ridicat de curând la București e un adevărat cap de operă. Sus se vede România, reprezentată printr'o femeie, care ține în mână, desfășurat, drapelul independenței, puțin mai jos stă în picioare Brătianu. El e cu capul gol. În fața lui, aplecat în genunchi, stă un dorobant, ținând într'o mână arma, iar în cealaltă căciula. Brătianu privind la el, îi arată cu mâna dreaptă drumul spre neatârnavă și viitorul țării. Pe partea a doua a monumentului, în fața lui Ion Brătianu, e o Româncă cu doi copii, povestind faptele lui Brătianu. Pe marmoră stă scris: „Prin minte, prin inimă și brațele noastre“. Jos pe o placă de marmoră e scris: „Lui Ioan C. Brătianu 1903“. La spatele monumentului e un inger, geniul României, care rupe lanțurile selăviei. Sub acest al doilea grup, în cele patru colțuri ale monumentului, se află câteva statue de bronz. Ele simbolizează: Prudența, Elocința, Patriotismul și Curagiul. În partea dreaptă și în stânga sunt bas-reliefurile, reprezentând scene din istoria modernă a țării și la cari Brătianu a luat parte activă. Într'o parte se află reprezentată scena când Brătianu vorbește poporului la 1848, iar în alta sosirea principelui Carol de Hohenzollern pe pământul României.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

Jubileul de 50 de ani al episcopiei de Lugoj s'a serbat în duminea trecută cu mare pompă, luând parte mii de persoane și fiind reprezentată întreaga provincie mitropolitană gr. cat. Din Blaj: arhiepiscopul și mitropolitul dr. Victor Mihályi, prepositul I. M. Moldovan, canonicul Gavriil Pop și diaconii A. C. Domșa și Micu, — tot din arhiepiscopie protopopul dr. Elie Dăian din Cluș și adv. dr. Tamaș din Hida; din Oradea-mare prepositul T. Kóváry, vicarul dr. Aug. Lauran, preoții M. Dițiu și P. Popescu din Oradea-mare, I. Șipoș din Vad, și mireni Iosif Vulcan, dr. Coriolan Pap; din Maramureș deputatul Petru Mihályi, fratele mitropolitului și adv. dr. I. Mariș; din Beiuș directorul I. Buteanu, profesorii T. Bule, Vas. Dumbrava, Cor. Ardelean și esact. Ai. Gera, medicul dr. I. Mureșianu; mai bine a fost reprezentată firește diecesa Lugojului, fiind de față,

afară de canonicii, toți protopopii și o mulțime de preoți, iar dintre mireni adv. dr. Ștefan Pop din Arad, președintele sedrii orfanale Ioan Simion din Deva, adv. Petru Călcuniar din Orșova, adv. Fr. Hossu Longin din Deva, adv. Mih. Bontescu și dr. G. Suciu din Hațeg, medicul dr. Ștef. Erdélyi din Orăștie, judele regesc N. Antal din Bocșa, adv. dr. Demian din Detta, adv. dr. Traian Șincay din Vinga, T. Stanca din Cacova și alții. În fine inteligența română din Lugoj, fără deosebire de confesiune. Serbările au început sâmbătă în 13 iunie seara la 6 cu primirea mitropolitului la gară, unde a eșit lume imensă. În Pr. SSa a fost salutat întâiu de comitele suprem, apoi de Pr. SSa episcopul Radu și în fine de primarul orașului. Seara la 9 s'a aranjat un imponent conduct de torțe care a parcurs orașul de la școala gr. cat. până la reședința episcopescă, cu muzică și cu multe lampioane, punându-se în mișcare tot orașul, iluminat în multe puncte cu focuri bengalice. Ajuns la reședință, corurile țărănești au cântat două piese, apoi avocatul Fabiu Rezey a salutat pe episcopul prin un discurs bine simțit. Pe balcon au apărut mitropolitul, episcopul, comitele suprem, vicecomitele și câțiva canonici. A răspuns episcopul prin un discurs avântat, apoi corurile au cântat iarăși două piese și cortegiul s'a întors pe altă cale în piață unde s'au stins faclile. Iar publicul s'a adunat la cină comună în pavilionul otelului Concordia, unde a petrecut până târziu. În ziua următoare prelații au fost aduși la biserică cu procesiune solemnă, apoi s'a început serviciul divin, la care a pontificat mitropolitul și episcopul, dimpreună cu vr'o 40 de preoți. O companie de onoare de la honveți postată înaintea catedralei îndepliniă serviciul de salve. La fine mitropolitul ținu o predică festivă. Apoi s'a cântat Doxologia mare. După terminarea serviciului divin s'a ținut adunarea întrunită a reuniunilor învățătoarești sub presiunea canonicului Ioan Borș, care a adresat cuvinte călduroase reprezentorilor presei, în numele căroră a răspuns directorul revistei noastre. A urmat banchetul, unul la „Regele Ungariei” luând parte vr'o 160 de persoane, altul la „Concordia” unde au fost cam 100 de ênși. În ambele locuri s'au pronunțat foarte multe toasturi. Seara la 9 un splendid concert, dat de corurile țărănești numite în nr. trecut; apoi o veselă petrecere cu dans a încheiat șirul festivităților. Comitetul aranjator, în frunte cu dl canonic I. Borș și medicul dr. I. Maior poate fi mândru de succesul obținut.

Fundațiunea jubilară a episcopului Radu. Pr. SSa episcopul dr. Demetriu Radu, din incidentul jubileului de 50 ani al diecesei Lugojului și din incidentul numirii sale de episcop al Orăzii-mari, a făcut o fundațiune de 26.000 coroane constătătoare din hârtii de valoare, din 2 jugere pe pământ arător în hotarul Lugojului și 100 cor. bani gata și numită „Fundațiunea jubilară a episcopului dr. Demetriu Radu”. A treia parte din venitele acestei fundațiuni se va da ca stipendii la școlarii români gr. cat. din diecesa Lugojului, iar restul parte se va capitalisă, parte se va folosi spre alte scopuri ale diecesei Lugoj. Afară de aceasta P. S. Sa dr. Demetriu Radu va predă în scurt timp veneratului Capitul suma de 1000 coroane, iar până în anul viitor alte 1000 coroane, laolaltă 2000 coroane pentru edificarea școlii gr. cat. din Lugoj.

C E E N O U ?

Hymen. Dl *Iosif Buha* funcționar de contabilitate la ministerul din Budapesta și dșoara *Ana Jurma*, fiica preotului Mihail Jurma din Remetealungă s'au fidanțat. — Dl *Virgil Paguba* din Arad s'a fidanțat cu dșoara *Olga Gêrich* din Pecica.

În Pr. SSa mitropolitul dr. Victor Mihályi, cu ocaziunea petrecerii Sale în Lugoj la serbările jubilar ale diecesei, a predat primarului Marsovszky o sută de coroane pentru săracii aceluia oraș.

Schimbare ministerială în Ungaria. Ministrul-president Coloman Széll, neputând să mai guverneze față de obstrucțiunea opoziției, ș-a dat dimisiunea în numele întregului cabinet. Majestatea Sa primind dimisiunea a însărcinat cu formarea noului cabinet pe contele Ștefan Tisza.

Omorirea familiei regale sêrbești. Din cauza serbătorii, numărul trecut al revistei noastre s'a tipărit cu o zi mai înainte, astfel n'am putut să informăm publicul nostru cetitor despre groaznicul măcel petrecut la Belgrad chiar în noaptea urmată după tipărire. În noaptea de 10 spre 11 iunie n., o conjurațiune militară a pêtuns în palatul regal și a pretins regelui Alesandru să abdice; densus înse a refuzat și a tras cu revolverul în conducătorul conspirațiunii. În momentul acela soldații au tras focuri în regele, care a murit; apoi au omorît pe regina, pe frații sei, pe doi ministrii. Capul gardei regale a murit rănit de dinamită. În apêrarea regelui au murit adjutantul seș, un căpitan, oficerul de ordonanță, precum și alți trei soldați. După sevêrsirea crâncenului măcel, cadavrele regelui și reginei au fost asvêrlite pe fereastă jos din etagi; muzicele au început să cânte în toate părțile și casele au arborat stindarde. Numai decât s'a constituit un guvern provizoriu, care a anunțat prin proclamațiune marele eveniment și a restituit vechea constituție, convocându-se și scupcina pentru alegerea noului rege. Causa care a provocat acest înfricoșat măcel, executat cu o crușime fără pârâchie în istoria omenimei, a fost căsătoria regelui cu Draga Mașin, vêduva unui inginer, care stârnuă să se numească moștenitor unuia din frații sei, o femeie foarte vană și resbunătoare. Regele și regina a fost înmormântați noaptea de un preot în liniștea cea mai mare. Luni în 15 l. c. scupcina întrunită a proclamat rege pe prințul Petru Carageorgevici, care a și primit.

Au murit: *Ioachim Mureșianu*, avocat, fost președinte de tribunal, deputat dietal, membru în comitetul și comisiunea fondurilor granițerești și secretar în pensiune al acelorași fonduri, în Năsêud la 10 iunie în etate de 71 ani; — *Vêd. Elena Popovici-Bârcianu* n. Iuga de Bacia, în Sibiu la 15 iunie, în etate de 69 ani.

Călin darul sêptemânei.

Dumin. a 3-a după Rusali, ev. Mat. c. 6, gl. 2, v. 3,

Ziua sêpt.	Călin darul vechiu	Călin. nou
Duminecă 15	Pr. Amos	28 Leon
Luni 16	Sf. Tihon	29 (*) Pet. și Pav.
Mărti 17	M. Manuil	30 Paul
Mercuri 18	M. Leoutie	1 Iulie Teodor
Joi 19	Ap. Iuda, fratele Dlu	2 Cercet. Mariei
Vineri 20	M. Metodie	3 Corneliu
Sâmbătă 21	M. Iulian	4 Udarlic

Proprietar, redactor răspundător și editor:
IOSIF VULCAN. (STRADA ALDAS NR. 14/296b.)

MERSUL TRENURILOR.

Valabil de la 1. mai 1903.

Budapesta—Oradea—Predeal—București

	Accel.	Person.	Accel.	Person.	Accel.
Budapesta pleacă	6 50	8 30	2 —	5 45	9 15
Szolnok "	9 07	11 31	3 59	9 27	11 19
Szajol "	9 21	11 49	4 12	9 46	11 33
P.-Ladány "	10 43	2 —	5 28	11 53	12 55
Berettyó-Ujfalu "	11 18	2 47	6 03	12 46	1 33
M.-Peterd "	—	3 —	—	1 00	—
M.-Keresztes "	—	3 12	—	1 14	—
Bihar-Püspöki "	11 48	3 32	—	1 36	—
Oradea-Mare sosește	11 56	3 42	6 39	1 48	2 11
Oradea-Mare pleacă	12 21	4 10	6 46	2 06	2 18
Velența "	—	4 17	—	2 31	2 26
F.-Oșorheiü "	—	4 28	—	2 42	—
Teleagd "	12 51	4 50	7 15	3 03	2 51
Aleșd "	†1 04	5 08	†7 28	3 21	†3 05
Vad "	1 27	5 33	7 50	3 45	3 26
Ciucea "	2 14	6 42	8 37	4 52	4 16
Huedin "	2 46	7 23	9 08	5 32	4 52
Jegenye "	3 10	7 55	†9 33	†6 01	—
Cluș sosește	3 42	8 37	10 08	6 59	5 55
Cluș pleacă	4 20	8 50	10 47	8 30	6 11
Apahida "	4 41	9 07	11 11	8 59	6 27
Ar. Gyéres "	5 56	10 16	12 36	10 41	7 27
Sz. Kocsárd "	6 33	10 56	1 40	11 31	7 52
M. Ujvár "	6 40	11 03	1 58	11 40	—
Felvinț "	6 48	11 12	2 07	11 50	—
Aiud "	7 11	11 34	2 32	12 20	8 16
Teiuș sosește	7 32	11 52	2 55	12 46	8 32
" pleacă	—	12 24	—	1 43	8 37
Küküllőszeg (Blaș) "	—	1 07	—	2 28	9 5
Blaș "	—	1 14	—	2 36	—
Kis Kapus "	—	2 15	—	3 48	9 47
Mediaș "	—	2 33	—	4 03	10 01
Sighișoara "	—	3 47	—	5 43	11 —
Homorod-Kóhalom "	—	5 35	—	7 54	12 26
Feldiora "	—	7 16	—	9 40	1 35
Brașov sosește	—	8 —	—	10 25	2 09
" pleacă	—	11 —	—	—	2 19
Predeal sosește	—	1 11	—	—	3 31
București "	—	8 05	—	—	9 10

București—Predeal—Oradea—Budapesta.

	Accel.	Person.	Accel.	Person.	Accel.
București pleacă	—	7 50	—	—	9 15
Predeal "	—	3 32	—	—	1 12
Brașov sosește	—	5 00	—	—	2 18
" pleacă	—	7 48	5 8	—	2 45
Feldiora "	—	8 27	5 58	—	3 15
Homorod Kóhalom "	—	10 03	7 44	—	4 23
Sighișoara "	—	11 40	9 45	—	5 49
Mediaș "	—	12 40	10 58	—	6 37
Kis Kapus "	—	1 25	11 50	—	6 50
Blaș "	—	2 16	12 40	—	—
Küküllőszeg (Blaș) "	—	2 21	12 58	—	—
Teiuș sosește	12 05	3 38	8 48	2 07	8 6
" pleacă	12 28	3 58	9 07	2 29	8 22
Aiud "	12 54	4 20	9 30	2 51	8 54
Felvinț "	1 03	4 27	9 37	2 58	—
M. Ujvár "	1 58	4 32	9 53	3 11	—
Sz. Kocsárd "	2 30	5 12	10 30	3 48	9 24
Ar. Gyéres "	4 02	6 27	11 45	5 02	—
Apahida "	4 27	6 48	12 07	5 24	10 46
Cluș sosește	5 23	7 00	12 53	6 17	11 10
Cluș pleacă	†6 11	7 59	†1 33	7 21	—
Jegenye "	6 40	8 37	2 05	7 58	12 23
Huedin "	7 09	9 19	2 38	8 37	12 55
Ciucea "	7 47	10 08	3 20	9 32	1 37
Vad "	†7 59	10 25	†3 32	9 49	†1 50
Aleșd "	8 11	10 42	†3 44	10 07	2 03
Teleagd "	—	11 01	—	10 27	—
F.-Oșorheiü "	8 32	11 10	—	10 37	2 26
Velența "	8 38	11 17	4 09	10 44	2 32
Oradea-Mare sosește	8 43	11 36	4 15	11 04	2 38
Oradea-Mare pleacă	8 52	11 47	—	11 14	—
Bihar-Püspöki "	—	12 05	—	11 37	—
M.-Keresztes "	—	12 17	—	11 50	—
M.-Peterd "	9 23	12 29	4 52	12 05	3 18
Berettyó-Ujfalu "	10 06	1 34	5 40	1 19	4 03
P.-Ladány "	11 21	3 8	6 59	3 04	5 19
Szajol "	11 44	3 35	7 32	3 37	5 39
Szolnok "	—	1 50	9 35	7 10	7 50
Budapesta sosește	—	—	—	—	—

Oradea-Mare—Arad.

	Person.	Person.	Person.	Person.
Oradea-Mare pleacă	10 20	4 45	7 —	—
Ósi "	10 30	4 56	7 16	—
Less "	10 48	5 05	7 40	—
Cefa "	11 03	5 34	8 05	—
Salonta "	11 26	6 20	8 46	—
Kötegyán "	11 44	6 24	9 15	—
Sarkad "	11 54	6 33	9 31	—
Giula "	12 18	6 57	10 01	—
Ciaba sosește	12 37	7 29	10 30	—
Ciaba pleacă	2 05	7 41	4 32	—
Chitighaz "	2 34	7 56	5 38	—
Arad sosește	3 32	9 —	6 05	—

Arad—Oradea-Mare.

	Person.	Person.	Person.	Person.
Arad pleacă	5 10	11 20	9 35	—
Chitighaz "	6 14	12 31	10 54	—
Ciaba sosește	6 40	12 57	11 24	—
Ciaba pleacă	7 —	1 38	4 50	—
Giula "	7 27	2 02	5 26	—
Sarkad "	7 47	2 22	5 54	—
Kötegyán "	7 57	2 32	6 10	—
Salonta "	8 23	2 57	6 47	—
Cefa "	8 42	3 15	7 18	—
Less "	9 04	3 33	7 51	—
Ósi "	9 21	3 49	8 16	—
Oradea-Mare sosește	9 32	4 00	8 31	—

Numerii cei groși înseamnă timpul de la 6 ore seara până la 5 ore 59 de minute dimineața. — Numerii sêm-
nați cu † înseamnă stațiunile, unde trenurile numai condiționat se opresc.